

Elvir Duranović

UČENJE KIŠNE DOVE U TRADICIJI MUSLIMANA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prema islamskom učenju sve živo stvoreno je od vode bez koje je život na Zemlji nezamisliv. Uzvišeni Allah, dž.š., kaže: *I Mi od vode sve živo stvaramo.* (El-Enbijā', 30) Kiša je Božija milost i Njegov blagoslov koji donosi radost i vraća nadu, i onda kada je svaka druga nada izgubljena: *On šalje kišu kad oni izgube svaku nadu i rasprostire blagoslov Svoj.* (Eš-Šūrā, 28)

Kur'an podsjeća vjernike da je jedan od uzroka suše ustrajnost ljudi u grijehenju i ustezanje od traženja oprosta od Allaha, dž.š.: *I govorio sam im: "Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, zaista, mnogo prašta. On će vam obilatu kišu slati."* (Nūh, 10-11) Prema tome, plodonosna i obilna kiša padala bi kad god je to potrebno ako bi se ljudi neprestano obraćali Bogu moleći Ga za oprost grijeha. Ovo je u skladu s riječima Poslanika, a.s., koji je, prenoseći Božije riječi, rekao: *Uzvišeni Allah kaže: "Da su Moji robovi Meni u potpunoj pokornosti, dao bih da im noću pada kiša, a danju grije Sunce; i učinio bih im grmljavinu gotovo nečujnom."*¹

Međutim, očigledno je da nije tako. Ljudi često zaborave na Allaha, pa ih On opominje na Sebe sušom koja uništava plodove i izaziva glad. Stoga su se ljudi odvajkada za vrijeme suše obraćali Bogu moleći Ga da im spusti plodonosnu kišu. U tu svrhu u islamu su preporučeni dobrovoljni namaz i dova za kišu.

U vjerodostojnom predanju koje bilježi El-Buhari, navodi se da je Enes ibn Malik, r.a., rekao: "U doba Vjerovjesnika, a.s., zade-

¹ Ebu el-Fidā 'Imāduddīn, Ismā'il ibn Omer ibn Kešīr, *Tafsīru-l-Kur'āni-l-'Azīm*, knj. II, Mektebe Daru-s-selam, Rijad, 1994., str. 665.

sila je narod sušna godina. Dok je Vjerovjesnik, a.s., jednog petka držao hutbu na minberu, ustade jedan beduin i reče: ‚Allahov Poslaniče, stoka propade, a porodica ogladni, pa moli Allaha za nas.‘ Tada je Allahov Poslanik, a.s., podigao svoje ruke, a na nebu nismo vidjeli ni oblačka. Kunem se Onim, u Čijoj je ruci moja duša, on svoje ruke nije ni spustio nakon dove, a oblaci su se već bili nadvili poput brda. Vidio sam kišu kako pada po Vjerovjesnikovoj, a.s., bradi, a ne bijaše još ni sišao s minbera. Tako smo kisnuli toga dana, zatim sutradan i sljedećeg dana iza njega sve do idućeg petka. Tada je ponovo ustao onaj beduin ili neko drugi i rekao: ‚Allahov Poslaniče, zgrade se porušiše, a stoka se poguši! Moli Allaha za nas!‘ Tada je on opet podigao svoje ruke i izgovorio: ‚Allahu moj, spusti kišu oko nas, a ne na nas!‘ I kad god bi on pokazao rukom na neku stranu, oblaci su se razilazili i Medina se ukaza poput kotline, a dolinom Kanat tekla je voda mjesec dana. Niko iz te doline nije došao, a da nije pričao o toj obilnoj kiši.“²

U drugom hadisu Abdullah ibn Zejd, r.a., je rekao: “Vjerovjesnik, a.s., je izašao na musallu i molio za kišu. Tom prilikom okrenuo se prema Kibli, izvratio svoj ogrtač i klanjao dva rekata.”³

Na osnovu ovih i drugih⁴ predanja kasniji učenjaci hanefijske pravne škole zaključili su da je lijepo klanjati u džematu dobrovoljni namaz, dva rekata, za kišu, bez ezana i ikameta, a zatim proučiti kišnu dovu. Imam na stajanju u namazu uči naglas kao na bajram-namazima, a poslije namaza održi se hutba i prouči dova. Lijepo je za vrijeme učenja dove ogrtač izvratiti optimistički se nadajući uslišavanju dove, promjeni vremena i kiši.⁵

Iz gornjih predanja također je vidljivo da je Allahov Poslanik, a.s., kišnu dovu učio na dva mjesta: u svojoj džamiji i na musalli,

² Muhammed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari Buharijeva zbirka hadisa 1*, s arapskog preveli Hasan Škapur..., Visoki saudijski komitet za pomoć Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2008., hadis br. 933, str. 621-622.

³ Ibid., hadis br. 1012, str. 685.

⁴ Više o kišnoj dovi vidi: *Sahihu-l-Buhari Buharijeva zbirka hadisa 1...*, str. 681-699.

⁵ Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, knj. I, Haris Grabus, Sarajevo, 2002., str. 412.

mjestu izvan džamije određenom za molitvu svih članova muslimanske zajednice. Razlog za to je želja Allahovog Poslanika, a.s., da što više ljudi učestvuje u učenju kišne dove. Na musallu je, kako prenosi Ibn Abbas, r.a.: "...Allahov Poslanik izlazio u svakodnevnoj odjeći, skrušeno i ponizno. Neprestano bi učio dovu, veličao Allaha, dž.š., i tu bi klanjao dva rekata i održao hutbu."⁶ Za vrijeme dove Božiji Poslanik, a.s., bi ruke digao visoko tako da bi mu se vidjela bjelina ispod pazuha.⁷ To je činio iskazujući iskrenu žudnju da dova bude primljena.

U hadiskim zbirkama navode se različite dove Allahovog Poslanika, a.s., za kišu. El-Buhari bilježi da je Muhammed, a.s., učio sljedeću dovu: "Allahu moj, podari nam kišu, Allahu moj, podari nam kišu, Allahu moj, podari nam kišu."⁸

Poslije smrti Allahovog Poslanika, a.s., njegovi čestiti ashabi nastavili su s praksom učenja kišne dove kad je za to bila potreba. Drugi halifa, hazreti Omer, učio je za vrijeme suše dovu za kišu moleći Allaha, dž.š., da, radi Abbasa, r.a., amidže Božijeg Poslanika, a.s., koji je bio prisutan i zajedno s njima učio dovu, spusti kišu. I kiša je zaista pala.⁹

Na osnovu Omerovog postupka islamski učenjaci su zaključili kako je pohvalno da kišnoj dovi prisustvuju dobri, pobožni i Bogu dragi ljudi radi kojih će Allah, dž.š., podariti kišu. Čini se da je u prvim generacijama muslimana bilo uobičajeno da se dova za kišu uči posredstvom najboljeg i najcjenjenijeg među njima, jer je i Muavija, utemeljitelj dinastije Umejjevića, također Boga molio za kišu posredstvom Jezida ibn el-Esveda el-Džeršija, čuvenog tadašnjeg pobožnjaka.¹⁰

⁶ *Tirmizijin Džami '-Sunen, Tirmizijina zbirka hadisa, Prijevod i komentar Mahmut Karalić, knj. 2. Elči Ibrahim-pašina medresa, Travnik, 1999., hadis br. 555, str. 348.*

⁷ *Sahihu-l-Buhari Buharijeva zbirka hadisa 1..., hadis br. 1030, str. 697.*

⁸ *Ibid., hadis br. 1014, str. 689.*

⁹ *Ibid., hadis br. 1010, str. 684-685.*

¹⁰ Ahmed ibn Abdul-Halim Ibn Tejmije, *Veličanstveno pravilo u razlikovanju između ibadeta sljedbenika islama i imana i ibadeta idolopoklonika i licemjera*, Es-Sunne, bez mjesta i godine izdanja, str. 105. Jezid ibn el-Esved el-Džerši je ugledni tabi'in. Umro je 71. godine poslije Hidžre.

Tradicija učenja kišnih dova u Bosni i Hercegovini

Imami u Bosni i Hercegovini dovu za kišu učili su na zahtjev zajednice na, za tu svrhu, posebno odabranim mjestima – kišnim dovištima. Muslimani iz Kozarca, općina Prijedor, kišnu dovu su učili za vrijeme velike suše. Dove su obično učili tri dana zaredom. Pred odlazak na dovište vršile su se obimne pripreme. Iz svakog džemata imami bi poveljeli djecu. Za djecu bi se ispekli somuni. Poveljeli bi se i konji koji su nosili vodu za abdest i piće. Odraslija djeca su ranije pripremljena za učenje ilahija i kasida s posebnim sadržajem za kišnu dovu.

Prvog dana se tradicionalno išlo na dovu kod turbeta neznatnog šehida u Kamičanima, općina Prijedor. Imami bi pored turbeta proučili hatmu, cijeli Kur'an, potom bi se zajednički obavio podne-namaz i zikir a zatim bi proučili kišnu dovu. Nakon obreda prisutnima su se dijelile lepine. Ako taj dan ne bi pala kiša, isti

Detalj s nekadašnje kišne dove

obred ponavljao se na Debelom brijegu iznad Brđana, općina Prijedor. Ukoliko ni tada ne bi pala kiša, treći dan se išlo na Kozarački kamen na planini Kozari, udaljen oko 10 km od Prijedora. Tu se također ponavljao isti obred kao i prethodna dva dana. S

Božijom pomoći, drugi ili treći dan, na povratku kući pala bi obilna kiša.¹¹

Kada bi suša zaprijetila uništavanjem poljoprivrednih plodova, ljudi bi zamolili mjesnog efendiju u Voljevcu, selu u gornjevakufskoj općini, da uči kišnu dovu. Efendija bi okupio djecu do punoljetstva ispred džamije u Voljevcu i s njima bi tu proučio prvu dovu, a zatim bi svi zajedno, noseći zeleni bajrak krenuli ka sljedećem dovištu – starom muslimanskom greblju u Lađi. Cijelo vrijeme efendija je učio kratke sure iz Kur’ana a djeca su *aminala*. U greblju su ponovo učili kišnu dovu a potom bi krenuli ka Seferovićima i Sejdinom grebu – centralnom kišnom dovištu. Pored Sejdinog greba bi se zaustavili, efendija bi tu klanjao dva rekata namaza, proučio kišnu dovu pa bi svi požurili nazad prema Voljevcu. Prema kazivanju svjedoka, kiša bi obično pala prije nego što bi se uspjeli vratiti u selo.¹²

Sličnosti i razlike obreda kišne dove Allahovog Poslanika, a.s., i tradicionalnog obreda kišne dove bosanskohercegovačkih muslimana

Svi članovi muslimanske zajednice u vrijeme Allahovog Poslanika, a.s., koji su bili u mogućnosti prisustvovali su učenju kišne dove. S druge strane, sastav učesnika na kišnoj dovi u Bosni i Hercegovini bio je značajno drukčiji u odnosu na izvorni. Obredu su, naime, uz jednog ili više imama, u većini slučajeva, prisustvovala samo mektebska djeca do punoljetstva ili izrazito pobožne osobe. U Bosanskoj Krupi se za učenje kišne dove tražila osoba koja nikada u životu nije ostavila ikindijske sunnete. Razlog za to je rašireno mišljenje da će Uzvišeni Bog radi imama koji cijeli život provode u pobožnosti, drugih pobožnih muslimana ili bezgrješne djece lakše uslišati kišnu dovu.

¹¹ Hadži Teufik Hadžić, “Kako su se činile kišne dove prilikom sušnih ljeta na području Kozarca u stara vremena”, *IIN Preporod*, br. 20/982, od 15. oktobra, 2012., str. 2-3.

¹² Kazivao Meho Memić (1929.) iz Voljevca, općina Gornji Vakuf. Zabilježio Elvir Duranović 06.7.2011.

Iz istog razloga su muslimani iz Bučiča i Kruščice, općina Jajce, na livadu pored kišnog dovišta kraj mezara na Stinčici, gdje su tradicionalno učili kišnu dovu, dogonili stoku: ovce, janjce, krave, volove i telad da riču, muču i bleje s nadom da će se Bog, ako se već ne smiluje grješnim ljudima, smilovati stoci. Naravno i to se činilo jer je Allahov Poslanik, a.s., jednom prilikom rekao: “O skupino muhadžira, postoji pet stvari s kojima možete biti iskušani, a ja molim Allaha, dž.š., da vas ne snađu: neće se, u nekom narodu, pojaviti javni nemoral i razvrat, a da se među njima neće rasprostraniti kuga i bolesti koje nisu bile poznate njihovim davnašnjim precima; neće početi zakidati na mjeri i vagi, a da ih ne snađu sušne godine i nepravedna vlast; neće prestati davati zekat na svoj imetak, a da ih ne zadesi suša, a da nije stoke nikad im kiša ne bi pala...”¹³

Interesantno je da stariji muslimani, zbog svojih grijeha, najčešće nisu prisustvovali kišnoj dovi. Naravno, ovdje je u pitanju pogrešno tumačenje izvornog vjerskog propisa, jer istina je da, shodno kur’anskom učenju, kiša ne pada zbog ljudskih grijeha, ali je također istina da se, opet prema kur’anskom tekstu, potrebno za grijeh iskreno pokajati da bi pala kiša.

Biografi Božijeg Poslanika, a.s., zabilježili su da je on na dovište: “...izlazio u svakodnevnoj odjeći, skrušeno i ponizno. Neprestano bi učio dovu, veličao Allaha, dž.š., i tu bi klanjao dva rekata i održao hutbu (prigodan govor).”¹⁴ Nije bilo povorki niti je postojala određena procedura odlaska na dovište. Muslimani u Bosni i Hercegovini, s druge strane, tradicionalno su kišne dove učili na mjestima izvan naselja, što zahtijeva određene pripreme za odlazak na dovište i povratak kući. Na dovište se izlazilo po tačno utvrđenoj proceduri s tačno određenim rasporedom u povorci. Učesnici povorke najčešće su se okupljali ispred mjesne džamije gdje se pravio raspored. Na čelu se nalazio bajraktar sa zelenim bajrakom

¹³ Hāfiz ebu Abdullāh Muhammed ibn Jezīd el-Kazvīnī Ibn Mādže, *Sunen*, tom 2, Dar ihja’ el-kutubu-l-arebijje, hadis br. 4019, str. 1332-1333.

¹⁴ *Tirmizijin Džami’-Sunen, Tirmizijina zbirka hadisa*, Prijevod i komentar Mahmut Karalić, knj. 2. Elči Ibrahim-pašina medresa, Travnik, 1999., hadis br. 555, str. 348.

Islamske zajednice, iza njega išao je imam koji je predvodio obred učeći kratke sure iz Kur'ana i dove. Zatim su dolazili polaznici mekteba zaduženi za učenje ilahija. Na kraju povorke bila su ostala djeca čija je obaveza bila da uče *amin* kad je trebalo.

Za vrijeme Vjerovjesnika, a.s., i njegovih ashaba kišna dova učila se u džamijama i na musalli. Bosanskohercegovački muslimani, pak, svoje su kišne dove učili pored šehidskih i evlijanskih mezara, u starim muslimanskim grebljima, pokraj izvora i na vrhovima brdā. Istina, u mjesnoj džamiji se učila prva dova, ali se nakon toga odlazilo na druga dovišta. Postavlja se stoga logično pitanje: Zašto su muslimani u Bosni i Hercegovini odustali od jednostavne, ali učinkovite prakse Allahovog Poslanika, a.s., pa su prestali učiti kišne dove samo u džamijama, već su počeli izlaziti na druga dovišta? Čini se da je i u ovom slučaju došlo do pogrešne interpretacije vjerskog propisa. Prisjetimo se da su ashabi kišnu dovu učili posredstvom najboljeg među njima. Hazreti Omer, r.a., je to činio posredstvom hazreti Abbasa, amidže Muhammeda, a.s. Muavija je to činio posredstvom Jezida ibn el-Esveda el-Džeršija.

Ovakva praksa u Bosni i Hercegovini poprimila je drukčiju formu. Pod utjecajem višestoljetnog života unutar osmanske kulturne zone, među ovdašnjim muslimanima raširilo se vjerovanje da su “najbolji među njima” odnosno, “oni zbog čijeg će posredovanja” Bog spustiti kišu, osobe koje su im donijele islam i širile ga među predislamskim stanovnicima Bosne i Hercegovine, pa su mezare šehida i evlija iz prvog perioda širenja islama, mezare nevino ubijenih muslimana (*bi gajri hakk*) i mezare učenih šejhova i prvih vjeroučitelja uzeli za svoja dovišta općenito, a za kišna dovišta posebno.

Neka zanimljiva kišna dovišta u Bosni i Hercegovini

Iznad Planinice, naselja smještenog na obroncima planine Raduše, 30 km južno od Bugojna na lokalitetu Nišan, na nadmorskoj visini od 1277 m, nalazi se ograđen mezar. Prema narodnom

predanju nekog putnika namjernika su u blizini Nišana napali drumski razbojnici i odsjekli mu glavu. Kako je on bio evlija, uzeo je glavu i krenuo kući. Ubrzo ga je ugledala sestra koja je čuvala stado ovaca. Čim ga je ugledala i glasno konstatirala da ide bez glave, on je pao na zemlju i tu je i ukopan. Mezar je omeđen niskim kamenim nišanima koji su gotovo urasli u veliku samoniklu jelu.

Jela na grobu ovog evlije također je znak njegovog evlijaluka. Naime, prema predanju, nakon što je evlija ukopan, u njegov grob zabodena je suha jelova grana. Čudom Božijim grana se primila i izrasla u veliku jelu obima preko pet metara.¹⁵

Usamljeni grob evlije na planinskoj padini izazivao je strahopoštovanje lokalnog stanovništva pa su se o njemu počele, tokom dugih zimskih noći, ispredati pripovijesti i prepričavati “istiniti” događaji. Tako su jednog jutra Planiničani čuli kako neko uči ezan na vrelu u blizini mezara evlije. Kad su došli da provjere ko uči ezan, vidjeli su tragove u travi koji vode od vrela do groba. U selu se odmah pročulo da se dobri abdesti u vrelu i tu klanja sabah-namaz. Poslije toga niko iz sela u to doba nije išao do Ni-

*Kameni nišan na mezaru evlije
na Nišanu urastao u jelu*

¹⁵ Kazivao Fadil Muratspahić iz Draževog Doca, općina Gornji Vakuf. Zabilježio Elvir Duranović 23.9.2011.

šana. Kameni nišan na mezaru evlije koristio se i kao lijek za kožne bolesti. Ko je imao kakvu kožnu bolest išao je do mezara, čistim rukama potirao po nišanu, a zatim po bolesnom mjestu na koži. S Božijom pomoći, bolesnik bi ozdravio.

Za sušnih mjeseci imami i mektebska djeca iz Planinice, Gračanice, Kordića, Draževog Doca, Duradbegovog Doca, pa čak i iz Odžaka dolazili su na Nišan i pored mezara evlije učili kišne dove. Dolazilo se organizirano, u povorci kao i u drugim mjestima. Na čelu povorke išli su imam i bajraktar a za njima ostala djeca. Dugotrajno pješaćenje od naselja do Nišana, koje je trajalo i po dva sata, imam je koristio za učenje dova dok su djeca *aminala*. Na vrelu kod mezara učesnici u obredu bi se abdestili, zatim bi djeca okružila grob evlije a imam bi proučio dovu. Prije nego što bi se vratili kući, pala bi kiša.

Sjeveroistočno od Viteza, 10 km udaljeno od grada, nalazi se naselje Lupac. Za vrijeme suše imam bi na zahtjev džemata pozvao mektebsku djecu da se okupe kod džamije u Lupcu. Tu bi se formirala povorka s imamom i bajraktarom na čelu, a zatim bi krenuli prema brdašcu iznad sela gdje se nalazilo dovište Fatimina stopa.

Fatimina stopa je, ustvari, kamena ploča u koju su utisnute dvije “stope” jedna od odrasle osobe, a druga dječija.

Prema narodnom predanju hazreti Fatima, kćerka Božijeg Poslanika, a.s., boravila je u davna vremena na ovom području. Njen visoki status kod Dragog Boga (evlija), između ostalog, prepoznaje se po čudnovatom putovanju. Naime, kako u predanju stoji, desnom nogom hazreti Fatima zakoračila je s brežuljka iznad Lupca, a lijevom negdje na planini Vlašić.¹⁶ Ostalo je nejasno kome pripada dječiji otisak.¹⁷

¹⁶ Kazivao Mirsad Jašarević (1960) iz Lupca, općina Vitez. Zabilježio Elvir Duranović 21.8.2016.

¹⁷ S obzirom da Bošnjaci gaje posebna osjećanja prema hazreti Fatimi i njenom sinu hazreti Husejnu koji je tragično ubijen 10. godine po Hidžri na Kerbeli, mala stopa u kamenu može pripadati samo njemu.

Fatimina stopa na brijegu iznad Lupca

Kada bi povorka u obredu kišne dove stigla do Fatimine stope, okružili bi je, podigli bi ruke, ali bi dlanove okrenuli prema zemlji, simbolično pokazujući Dragom Bogu kako žele da kiša padne na zemlju, a zatim bi imam proučio sljedeću dovu:

Rabbi jessir ve la tu 'assir!

Rabbi temmim bi-l-hajr.

*Bože, daj nam hajr u kiši.*¹⁸

Okupljena djeca bi na to izgovorila *amin* i time bi obred kišne dove bio završen. Pokraj mezara na Grebini iznad Gornjeg Vakufa učila se zanimljiva rimovana kišna dova koje se učesnik u nekadašnjim kišnim dovama prof. dr. Emin Sofić rado prisjeća. On je zajedno s ostalom mektebskom djecom i imamom učio dovu:

Dragi Bože smili se

Pa nam podaj rosicu

Da zalije lihicu

*Da nahrani kozicu...*¹⁹

Zapadno od Prnjavora, između naselja Lišnja i Mravica, na lokalitetu Mravica nalazi se greblje s turbetom. Prema jednoj verziji narodnog predanja u blizini turbeta nekada se nalazila

¹⁸ Kazivao Mirsad Jašarević (1960) iz Lupca, općina Vitez. Zabilježio Elvir Duranović 21.8.2016.

¹⁹ Kazivao prof. dr. Emin Sofić iz Gornjeg Vakufa. Zabilježio Elvir Duranović 13.10.2013.

kula u kojoj je živio izvjesni Omer-dedo čija je kćerka bila udata u obližnju Lišnju. Stjecajem okolnosti u njegovu kćerku se, još dok je bila djevojka, zagledao neki nemusliman iz komšiluka. Jednom prilikom kada je Omer-dedina kćerka s mužem i maloljetnom djecom krenula da posjeti oca, zbog neuzvraćene ljubavi napao ih je taj nemusliman sa svojim drugovima. Ubrzo im je u pomoć pritekao i Omer-dedo sa svojim prijateljima. Tu se zapodjenula kavga, prolivena je nevina krv, a među ubijenima su bili Omer-dedo, njegova kćerka i njen muž. Nad mezarom Omer-dedine nevino ubijene kćerke sagrađeno je drveno turbe u kojem je do rata (1992-1995) na zidu iznad kabura bila okačena ženska pletenica.

Njen otac Omer-dedo ukopan je pored starog cera (hrasta) nedaleko od turbeta. Stari hrast pored mezara bio je obavijen tabuima i zabranama. Niko ga nije smio sjeći, niti s njega uzimati grane za ogrijev. Među mještanima se pripovijedalo da su grane s hrasta, ako bi se zapalile za ogrijev, izuzetno jako pucketale tako

Turbe kćerke Omer-dede zajedno s mezarovima drugih ubijenih u mezarju na Mravici

da su se ljudi uglavnom klonuli tog drveta. Iako su i nemuslimani poštovali turbe Omer-dedine kćerke, među njima se našao jedan koji je za vrijeme agresije zapalio i turbe i stari hrast.

Ubrzo nakon toga čovjek, koji je zapalio turbe i stari hrast, umro je na čudan i strašan način. Kako pripovijedaju mještani, on se prvo počeo sjeći motornom pilom, zatim se polio benzinom i zapalio. Na taj način ga je sustiglo prokletstvo zbog paljenja turbeta i starog hrasta.²⁰ Nakon rata turbe na Mravici je obnovljeno.

Tokom sušnih mjeseci muslimani iz Lišnje, Mravice i okolnih sela učili su pored ovog turbeta kišnu dovu. Imami su išli na čelu, za njima su išla mektebska djeca pa starije džematlije. Iz oba džemata kretalo se ispred džamija a obje povorke susretale bi se na raskrsnici ispred turbeta odakle bi uz pobožno učenje išli svi zajedno. Kada bi došli do turbeta, okružili bi ga i raširili bi

*Nišan Omer-dede pokraj spaljenog starog hrasta
nedaleko od turbeta u Mravici*

²⁰ Kazivao Emir-ef Softić imam u Lišnji, opština Prnjavor. Zabilježio Elvir Duranović 14.08.2017.

se po mezarju, a zatim bi imam učio kišnu dovu dok bi džemat *aminao* s podignutim rukama, ali dlanovima okrenutim prema zemlji. Prije nego što bi se učesnici u obredu uspjeli vratiti kući, pala bi kiša.²¹

Učenje kišne dove u današnje vrijeme u Bosni i Hercegovini

Tokom sušnog perioda u ljeto 2011. godine Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini prosljedio je nižim organima i ustanovama dopis prema kojem su svi imami i hatibi u petak 4. ševvala 1432. god. po H., odnosno 2. septembra 2011. bili dužni na džuma-namaz u džamijama sa svojim džematlijama proučiti kišnu dovu. Tekst kišne dove dostavljen je u prilogu dopisa. U većini džamija širom Bosne i Hercegovine taj dan su proučene kišne dove. Nakon proučene dove u Sultan-Ahmedovoj džamiji u Bugojnu, kiša je pala narednog dana u subotu 3. septembra 2011. Rijetko neko danas povodom kišne dove organizira povorku s mektebskom djecom obilazeći od jednog do drugog kišnog dovišta. U većini slučajeva kišna dova u današnje vrijeme uči se u džamiji nakon džuma-namaza ili nekom drugom vjerskom prigodom. Prisetimo li se da je Muhammed, a.s., kišnu dovu učio a shabima tokom džuma-namaza, jasno je da se učenje kišne dove u današnje vrijeme u Bosni i Hercegovini vratilo u formu kakvu je uspostavio Božiji Poslanik, a.s.

²¹ Elvedin Subašić, “Dovište o kojem se brinu i nemuslimani”, *IIN Preporod*, br. 16/1089, od 15. augusta 2017, str. 34.

